

Drivkræfter ved ændringer i sproget

Eva Skafte Jensen
Roskilde Universitetscenter

1. Indledning

I dette indlæg vil jeg fremlægge et forslag til en meget enkel måde at anskue drivkræfterne i ændringer i sproget på. Igennem en del år har jeg skrevet om sproglige ændringer, dels grundlæggende strukturelle ændringer (som fx i bestemthedssystemerne i dansk), dels ændringer på enkeltordsniveau (som fx udviklingerne i betydning og grammatik for et ord som *godt*). Jeg har også arbejdet med lydlige ændringer, ændringer i retskrivningen og ændringer i sammensætningen af ordforrådet, og det slår mig at hver gang jeg står over for et nyt tilfælde, så lader det sig anskue ud fra tre parametre. Der er ikke tale om en erstatning af allerede opnåede indsigter i sprogforandringsforskningen, men om et forsøg på at se samlet på de kræfter der driver de enkelte ændringer frem. Jeg vil mene at det forslag jeg fremlægger her, er fuldt ud kompatibelt med velafprøvede begreber som reanalyse, analogi og andet af det man kan læse om i litteraturen om sprogforandring, se fx artiklerne i Breivik & Jahr (eds.) 1989, Andersen 2001 og artiklerne i Joseph & Janda 2005. Det er dog en påstand jeg af pladshensyn må underbygge fyldestgørende ved en anden lejlighed.

2. Hvorfor og hvorfor

Ændringer i sproget er noget der har en umiddelbar appel for de fleste mennesker – også folk der ikke er faguddannet i historisk lingvistik. Når man fortæller studerende, andre forældre i børnehaven, vaskemaskinemanden, den nytilkomne svoger, andre universitetsuddannede (fx filosoffer, psykologer eller økonomer) at man beskæftiger sig med ændringer i sproget, bliver de straks interesserede og vil gerne tale med én om alle mulige ting de selv har lagt mærke til.

Tit bliver man mødt med spørgsmålet *hvorfor*: Hvorfor lyder sproget i gamle film fra 50'erne så mærkeligt og – netop – gammelt? Hvorfor bruger nogle folk ordet *forfordele* komplet modsat ordets gamle betydning? Hvorfor kan nogle unge sige *han hang ham ud* i stedet for det gamle *hængte ham ud*? Hvorfor siger visse 20-30-årige *gyldigt rejsehjemmel*, har *hjemmel* ikke altid været et n-ord? Hvorfor siger sønnen og hans jævnaldrende *hende* med i-lyd i første stavelse i stedet for e-lyd (a la *hinne*)? Hvorfor sætter nogle folk engelsk flertals-s på ord som slet ikke er af engelsk oprindelse (*paparazzi-s, fif-s*)? Hvorfor siger svigersønnen *jeg skal nok supplere ris a la manden* i stedet for *medbringe*, er det en ny måde at bruge ordet *supplere* på? Og hvorfor siger datteren *bagdel* i stedet for *ulempe*, er bagdelen da ikke kun noget man sidder på?

Som det gerne skulle fremgå af ovenstående eksempler, har folk en diffus fornemmelse af at der må findes årsager til at der sker ændringer i sproget, og det er der også, men det der udtrykkes i *hvorfor*-spørgsmålene, kan i virkeligheden i første omgang deles i to slags *hvorfor*: Dels er der et grundlæggende spørgsmål af socio-filosofisk karakter – hvorfor ændrer sprog sig overhovedet, hvorfor ligger det ikke fast en gang for alle? Dels er der en anden type spørgsmål der snarere handler om vejene ad hvilke en ændring kan finde sted. Disse to spørgsmål er grundlæggende forskellige, men kan begge udtrykkes med *hvorfor* i almindelig tale.

Det første spørgsmål er forholdsvis let at besvare: der sker ændringer i sproget fordi det bliver brugt. Ligesom en lejlighed kan undergå forandringer i tidens løb i takt med hvem der bebor den, og hvilke behov og lyster de aktuelle beboere har, sker der ændringer i sproget der er drevet frem af forskellige sprogbrugerens behov og lyster.

Det andet spørgsmål er afledt af det første: når man nu erkender at sprog i brug potentielt er i forandring, hvordan kan man så beskrive de drivkræfter der foranlediger de forskellige ændringer?¹ De drivkræfter kan samles i tre parametre, og det er dem resten af dette indlæg handler om.

1 Det er ikke ualmindeligt at kalde de kræfter der driver forskellige ændringer frem, for motivationer eller årsager (jf. fx Breivik & Jahr 1989:1 ff).

3. Tre parametre

Ændringer i sproget kan være resultaterne af en ovenfra kommende sprogpolitik der nogle gange er knyttet til en overordnet politisk kurs af ikke-sproglig karakter, og de kan være resultatet af noget der kommer nedefra fra sprogbrugerne selv. Men der findes også grunde til ændringer i sproget som er af en anden karakter. Der kan ske ændringer i sproget fordi sprogbrugerne bevidst leger med det, og der kan ske ændringer fordi sprogbrugerne på givne tidspunkter ubevidst ser nye sammenhænge i de forskellige udtryk og udleder regler heraf. Ændringer kan altså være intenderede og resultatet af kreativ sprogbrug, og de kan være ikke-intenderede. Foruden de allerede nævnte drivkræfter ved ændringer i sproget kan man skelne mellem ændringer som er motiveret gennem kontakten med andre sprog, og ændringer som sker internt i et sprogsamfund som omfortolkning af eksisterende systemer og udtryk.

Drivkræfterne for ændringer i sproget kan altså i hvert fald ses i forhold til følgende tre parametre (bemærk at rækkefølgen er fuldstændig tilfældig, det er ikke sådan at det førstnævnte parameter er vigtigere eller hierarkisk overordnet de næstnævnte):

OPPEFRA	<	>	NEDEFRA
INTENDERET	<	>	IKKE-INTENDERET
UDEFRA	<	>	INDEFRA

I resten af dette indlæg kalder jeg hver af de seks motivationer for drivkræfter, og hvert par kalder jeg for et parameter. Det førstnævnte parameter kan man kalde det vertikale parameter. Det sidstnævnte kan man kalde det horisontale parameter. Ved det i midten er det desværre ikke lykkedes mig at finde et ordentligt, neutralt begreb der ikke fremhæver den ene af drivkræfterne på bekostning af den anden. Jeg må derfor i mangel af bedre nøjes med at kalde dette parameter for $\pm$ intenderet.

Det er nu min erfaring at alle tre parametre er i spil i enhver ændring i sproget, altså at betydningsændringen af *forfordele* for eksempel kan ses som en ændring der kommer NEDEFRA (dvs. fra sprogbrugerne selv, snarere end gennem ovenfra kommende politiske tiltag), IKKE-INTENDERET (dvs. gennem associationer og inferenser, snarere end som udtryk for kreativitet), og INDEFRA (dvs. dannet på

hjemlig grund, snarere end gennem kontakt med andre sprog); og tilsvarende at s-et i *paparazzi-s* kan ses som en ændring der kommer NEDEFRA, IKKE-INTENDERET og UDEFRA; at udtrykket *nederen* kan ses som NEDEFRA, INTENDERET og INDEFRA; at hver eneste gang der sker noget nyt, er alle de tre parametre i spil på én gang, dog er kombinationerne forskellige.

Rigtig interessant bliver det i de tilfælde hvor man kan overveje om ikke begge drivkræfter i et parameter kan have indflydelse på en given ændring. Dette vender jeg tilbage til i afsnit 5. I afsnit 4 giver jeg først nogle eksempler på hvordan man kan se de 3 x 2 drivkræfter i spil.

4. De 3 x 2 drivkræfter

Eksemplerne viser først og fremmest betydningsændringer, grammatiske ændringer og ændringer i sammensætningen af ordforrådet. Det skyldes dels at jeg selv mest har arbejdet med sådanne ændringer, dels at ændringer inden for disse områder er meget taknemmelige når man vil vise generelle pointer, fordi de ofte kan anskueliggøres uden at kræve for meget udredningsplads. Jeg vil dog mene at ændringer i udtale og retskrivning også kan belyses ved hjælp af de tre parametre. De klassiske lydlove kan for eksempel ses som ændringer der er karakteristiske ved at være motiveret NEDEFRA, IKKE-INTENDERET og INDEFRA; og retskrivningsreformen i 1948 der blandt andet medførte at man fremover skrev substantiver med små bogstaver, kan oplagt beskrives som motiveret OPPEFRA, INTENDERET og INDEFRA. Om det sidste (retskrivningsændringer drevet frem oppefra) gives der en nuancering i afsnit 5.

Når et og samme eksempel dukker op flere steder (fx *forfordele, han hang ham ud*), er der en særlig pointe i det. Det skyldes netop at eksemplet kan anskues ud fra flere parametre på en gang.

4.1 Oppefra

I et sprog som moderne dansk er vi ikke vant til at møde begrænsninger i hvad vi må sige og skrive. Vi er ikke i en politisk situation som ses i visse andre lande hvor der føres en hård politisk kurs der omfatter en hård sprogpolitik. Danmark er i det hele taget kendt for at have en

meget forsigtig holdning til sprognormering – for forsigtig vil nogen mene.

I det små kan vi alligevel se at politiske beslutninger får indflydelse nedadtil. I min barndom kunne man for eksempel uden videre avertere efter en *rengøringskone* eller *rengøringsdame*; det er på grund af ligestillingslovgivningen ikke mere tilladt. I stedet har man fundet på ord som *rengøringsassistent*, som jo er kønsneutralt, til erstatning. I en overgangsperiode var jobannoncer ofte formuleret som *rengøringsdame m/k*, men denne formulering bruges nu kun sjældent. Af samme grund ser man sjældent ordet *politimand* brugt på skrift i officielle skrivelser, eller i den del af nyhedsformidlingen der ikke ligefrem citerer hvad nogen har sagt. I stedet finder man ordet (*politi*) *betjent*.

En ting er dog den slags tilfælde hvor oppefra dikterede ændringer ses som middel til at nå et ikke-sprogligt politisk mål. Et andet aspekt af oppefra kommende ændringer ses i sprognormering i videre forstand. Det område hvor sprognormering har størst indflydelse på ændringer i et sprog som dansk, er i retskrivningen.²

4.2 Nedefra

Når det nu lige er blevet hævdet at ændringer i dansk kun i meget ringe grad kan ses som udtryk for oppefra kommende tiltag af overordnet politisk karakter, følger det at de fleste af de ændringer vi ser i dansk, kommer i stand nedefra, fra sprogbrugerne selv. Af hensyn til pladsen vil jeg derfor ikke dvæle ved denne drivkraft her, men i stedet henvise til at de fleste af de ændringer der omtales nedenfor, er sådanne som kan karakteriseres som nedefra kommende.

4.3 Intenderet

Termen 'intenderede ændringer' omfatter ændringer hvor nogen bevidst finder på en ny måde at sige tingene eller bruge ordene på. Det involverer en vis portion kreativitet. Når ordet *omkringsfarende* nu er blevet så gængs at det er kommet med i Retskrivningsordbogen (fra og med 1996-udgaven), er det de færreste der tænker på at om-

² I sin artikel "Language planning and language change" giver Jahr tre eksempler (to fra norsk, et fra islandsk) på at noget der besluttet oppefra kan slå igennem nedadtil i sproget (Jahr 1989).

kringfarende oprindelig var Else Heises oversættelse af det ord der bedst karakteriserede Tigerdyret i Peter Plys, nemlig *Bouncy* (stavet med stort B i den engelske version). *Omkringfarende* er altså kommet ind i sproget som en bevidst og kreativ udvidelse af ordforrådet.

På samme måde er udtryk som *det styrer (for vildt)*, som *nederen*, som *fedt*, *vildt* og *sygt* brugt som emotivt farvede gradsadjektiver og -adverbialer alle eksempler på at sprogbrugerne leger med sproget og finder på nye og iøjnefaldende måder at bruge det på, se også Jensen 2001.

Sprogrøgttere har også altid haft en stærk trang til at opfinde nye ord og insistere på visse grammatiske muligheder frem for andre, mest held har de dog haft på ordområdet (jf. Jacobsen 1973:179-183). I en artikel fra 1947 opremser Achen således en liste over ”100 kunstigt skabte ord”, hvoraf jeg her blot skal nævne nogle få velkendte: *bil*, *datid*, *ilt* (se også Jacobsen 1973).

Visse af de ændringer der blev nævnt i afsnittet for oppefra kommende ændringer, hører også til her. *Rengøringsdame m/k* er for eksempel nogens intenderede forsøg på at lave en nydannelse som kan bruges i praksis for at fremme et bestemt politisk tiltag.

4.4 Ikke-intenderet

Ikke-intenderede ændringer optager ofte sprogfolk meget. Det er en yndet sport at prøve at regne ud hvordan ord som *forfordele* kan komme til at betyde nærmest det modsatte af tidligere (jf. Brink 2000a), og hvordan udtryk som *supplere* kan ændre betydning så det faktisk kan betyde noget meget anderledes end hidtil: Det er ikke ualmindeligt at folk der arbejder i moderne management, bruger ordet i betydningen *at bringe noget til veje hvor der intet var i forvejen* (0 + noget), hvor den gamle betydning på dansk er *at føje yderligere til* (minimum 1 + noget).

Der er også megen forskning der belyser ikke-intenderede grammatiske ændringer. Det er for eksempel vist hvordan datidsformen *grov* ændredes til *gravede* (se fx Jensen 2002), at det engelske flertals-s kan bruges ved ord der ikke selv stammer fra engelsk (*paparazzi-s*, *fif-s*, *polterabend-s*, jf. Ravnholt 2007), at visse ord kan gå fra at være intransitive til at blive transitive (*han hang ham ud*, jf. Jensen 2002), og

at det ikke er ualmindeligt at ord kan skifte køn, hvorfor ændringen *en hjemmel* > *et hjemmel*³ så heller ikke er specielt mærkelig (jf. Hansen 1998 om *en kompliment* > *et kompliment*; se også Nielsen 1999).

4.5 Udefra

Noget der også optager sindene meget, både hos sprogfolk og lægfolk, er den slags ændringer der kommer i stand gennem kontakten med andre sprog. Således er der tegn på at der kunne være indflydelse fra engelsk i nogle af de ovennævnte eksempler: flertals-s'et i *paparazzi-s*, *fif-s*, *polterabend-s*, betydningsændringen i *at supplere* (< *to supply*). Men også andre nationalsprog sætter præg på dansk. Fra svensk har vi for nyligt indlånt ord som *kendis* (< *kändis*) og *kompis*, og for lidt længere tid siden kom *formålstjenlig* (< *ändamålsenlig*) og *område* over sundet. Fra andre sprog har vi også lånt masser af ord; for mange til at de ville kunne opremses her, se i stedet fx Achen 1947; Jacobsen 1973; Hansen & Lund 1994; Jarvad 1995.

Der er som regel mest debat om de ændringer man mener at kunne tilskrive indflydelsen fra andre landes nationalsprog – for tiden er det særligt engelsk der gøres til genstand for diskussion; men en udefra kommende ændring kan i princippet også være en indflydelse mellem sprogene i sproget, dvs. fra dialekt til dialekt (er *træls* mon for eksempel udelukkende et jysk ord nutildags?), eller mellem sociolekter (*nederen* er næppe længere forbeholdt nogle ganske få, omhyggeligt afgrænsede subkulturelle grupper).

4.6 Indefra

En del af de ændringer jeg har nævnt i grupperne ovenfor, er sådanne som er sket på hjemlig grund, dvs. ændringer som danskere i Danmark har sat i gang. For eksempel må betydningsændringen i *forfordele* ovenfor være internt dansk. Flere af de grammatiske ændringer må også anses for at være rent danske anliggender, jf. fx *grov* > *gravede* og det intransitive *hænge*'s nye mulighed for at tage objekt, jf. *han hang ham ud*.

3 I en bunke på godt og vel 100 førsteårsopgaver (E08) brugte ca. en fjerdedel af de studerende intetkøn ved ordet *hjemmel*. Det spørgsmål de besvarede, var formuleret således: "beskriv hvilken hjemmel der etableres mellem belæg og påstand", altså med angivelse af køn i ordet *hvilken*.

5. Dobbeltsidet motivering

I afsnittene ovenfor har jeg vist eksempler på hvad jeg mener med de 3 x 2 drivkræfter for ændringer i sproget. Som sagt bliver jeg bekræftet igen og igen i at enhver ændring trækker på mindst et af medlemmerne i hvert af de tre parametre, og at der således altid kan findes (mindst) tre drivkræfter i enhver ændring man møder – en fra hvert parameter. Kombinatorikken kan være forskellig, hvilket jeg har prøvet at vise eksempler på i afsnit 3, men der vil altid være tre – en fra hvert parameter – til stede ved enhver ændring man møder.

Her til slut vil jeg vise at der findes tilfælde hvor man må regne med at begge sider i et parameter tilsammen kan være medvirkende til en observerbar ændring.

5.1 Det horisontale parameter (indefra – udefra)

Det første eksempel er *gro vintergækker*. Ifølge Henrik Galberg Jacobsen (1994) er *gro* som transitivt verbum blevet anset for at være en anglicisme, altså en nydannelse drevet frem af det engelske *grow*'s grammatiske mønster. I engelsk kan *grow* både være intransitivt (*the flowers grow beautifully*) og transitivt (*he grows beautiful flowers*). I dansk er *gro* traditionelt intransitivt (*jeg kommer fra Lolland hvor roerne gror, og de gror, og de gror, og de gror*), men man kan ikke desto mindre finde eksempler af typen *han gror vintergækker*. At man har overført verbets grammatiske muligheder fra engelsk til dansk, er ikke umuligt. Der ville i så fald være tale om en udefra motiveret ændring: eng. *grow* (intransitivt og transitivt) – dansk *gro* (intransitivt > intransitivt og transitivt). Men der er også en anden mulighed, nemlig at ændringen til at ordet kan være såvel intransitivt som transitivt, er en indefra motiveret ændring. Det er i forvejen helt almindeligt at danske verber kan være hhv. transitive eller intransitive. Her nævner jeg blot et enkelt, nemlig *koge*: *spaghettien koger i ti minutter* hhv. *man koger spaghettien i ti minutter*. Det er altså ikke ukendt i dansk at der er verber der både kan være intransitive og transitive, og det at man tilsyneladende kan finde eksempler på transitivt *gro*, kunne dermed være udtryk for at verbet *gro* lod sig indlemme i et i forvejen kendt verbalmønster.

Det giver altså følgende to muligheder: 1) nydannelsen transitivt *gro* er udefra motiveret, og 2) nydannelsen transitivt *gro* er indefra motiveret. Men der er også en tredje mulighed, en mulighed som egentlig forekommer ganske sandsynlig: nemlig at nydannelsen transitivt *gro* er udefra OG indefra motiveret på en gang. Man kan sagtens forestille sig at folk dels har hørt den engelske brug af *grow* som transitivt (såvel som intransitivt) verbum, dels er i besiddelse af de modersmålstalendes fortrolighed med danske verbalmønstre, herunder kendskab til det mønster hvorefter visse verber kan være intransitive såvel som transitive. Disse to faktorer kan dermed være samvirkende drivkræfter i at *gro* kan dukke op i transitiv version. Faktisk ikke kun samvirkende, men måske oven i købet gensidigt forstærkende drivkræfter.⁴

5.2 Parametret ± intenderet

Et eksempel på intenderet – ikke-intenderet som samvirkende drivkræfter kan ses i ordet *bagdel* brugt i betydningen ulempe. At danne *bagdel* som modsætning til *fordel* ligger lige for, og det er formodentlig noget der både er sket intenderet af spøgefugle (lige netop den kropsdel er altid kilde til megen morskab), og ikke-intenderet af børn som jo lærer sprog abduktivt, dvs. gennem kvalificerede gæt (jf. Andersen 1973; Jensen 2002). Det lille barn der måske selv har foretaget en analyse der peger på at modsætningen til *fordel* kunne være *bagdel*, bliver bekræftet i at det forholder sig sådan hvis det også møder ordet brugt på den måde af den erfarne sprogbruger, uanset om denne sprogbruger bruger det spøgefuldt eller ej; tilsvarende kan den erfarne spøgefugl være blevet inspireret af et barns analyse. Og endelig er det fuldt ud muligt at begge drivkræfter til nydannelsen har været på færde, at forholdene så at sige har været gunstige for netop denne nydannelse, og at de to drivkræfter derfor gensidigt har understøttet hinanden i processen.⁵

4 I en artikel i Danske Studier beskriver Jacobsen det vanskelige i at afgøre om en række sproglige træk i dansk skal vurderes som nydannelser motiveret af kontakt med engelsk eller som rent danske fænomener (Jacobsen 1994). Brink peger også på at visse sproglige foreteelser, fx særskrivning, ikke automatisk ene og alene skal ses som anglicismer (Brink 2000b).

5 I sommeren 2006 eksaminerede jeg en gruppe velbegavede andetårstuderende (de fik alle fire 11 efter 13-skalaen). Aldersmæssigt var de lige i begyndelsen af 20-erne, og det kom som en overraskelse for dem at *bagdel* i betydningen *ulempe* var en nydannelse.

5.3 Det vertikale parameter (oppefra – nedefra)

I afsnittet om oppefra motiverede ændringer blev det nævnt at et af de få områder hvor der føres en aktiv sprognormering i dansk, er i retskrivningen. Det er oplagt at se på ændringer i retskrivningen som noget der er drevet frem oppefra. Men i virkeligheden er dette en sandhed med modifikationer. Ganske vist får ændringer i retskrivningen som resultat at flertallet af den skrivende befolkning retter sig efter de nye skrivemåder, og således slår en nydannelse i retskrivningen igennem i sprogsamfundet. Men ændringer i retskrivningen sker ofte med kraftig skelen til det såkaldte 'sprogbrugsprincip', ifølge hvilket man retter retskrivningen af visse former til efter 'gode og sikre' sprogbrugerens skrivemåder. Skrivemåder der måske begynder som stavfejl hos sådanne 'gode og sikre' sprogbrugere (nedefra), kan således blive ophøjet til norm på længere sigt, og på den måde nedadtil øve indflydelse på ændringer i skriftbilledet.

Pointen i dette afsnit 5 er at man tilsyneladende godt kan finde begge sider i et motivationsparameter på spil på en og samme gang, og at dette måske oven i købet kan understøtte at en given ændring for det første kan finde sted, for det andet kan brede sig til sprogsamfundet (jf. begrebsparret novation og ekspansion, Pedersen 1993; se også Andersen 2001:230).

Både i eksemplet med *gro* og i eksemplet *bagdel* vil jeg mene at begge sider i parametret kan have været medvirkende til selve nydannelsen (jf. Pedersens 'novation'), men selv hvis dette ikke er tilfældet, er det i hvert fald sandsynligt at de to sider i parametret kan have indflydelse på en given nydannelses videre udbredelse i sprogsamfundet i almindelighed (jf. Pedersens 'ekspansion').

6. Afsluttende bemærkninger

I dette indlæg har jeg prøvet at vise at man i enhver sproglig ændring kan finde i hvert fald tre drivkræfter som er hentet fra hvert sit parameter. Desuden har jeg vist eksempler på hvordan jeg forstår de enkelte drivkræfter. Afslutningsvis har jeg vist at man oven i købet kan finde visse ændringer der meget vel kunne være drevet frem af begge sider i et parameter på én gang.

I den mundtlige version af dette indlæg diskuterede jeg også hvornår noget overhovedet kunne anses for at være en nydannelse, og jeg brugte *adressere* i betydningen 'henvende sig til' som eksempel. Af pladshensyn er dette ikke med i nærværende artikelversion, i stedet henviser jeg til min redegørelse i Nyt fra Sprognævnet (Jensen 2009).

Det hænder at forskere i sprogforandring har ophidsede diskussioner mht. hvad der er de vigtigste drivkræfter i sprogforandring: kan en given ændring for eksempel bedst ses som et udtryk for sprogkontakt (udefra) eller som en internt motiveret ændring afstedkommet gennem en omfortolkning af eksisterende udtryk og systemer (indefra)? Sådanne diskussioner er typisk foranlediget af at man i forskellige forskningsparadigmer er mere optaget af visse typer ændringer end andre, og dermed let mister blikket for de andre drivkræfters berettigelse. Forhåbentlig vil dette indlæg bidrage til at man husker andre drivkræfter ved ændringer i sproget end lige netop dem man selv har arbejdet mest med.

Litteratur⁶

- Achen, Sven Tito (1947) Hundrede gængse kunstigt skabte ord. *Språgfronten november 1947*:2-8.
- Andersen, Henning (1973) Abductive and deductive change. *Language* 49, 1973:765-793.
- Andersen, Henning (2001) Actualization and the (uni)directionality of change. *Actualization. Linguistic Change in Progress. Current Issues in Linguistic Theory, Vol. 219* Henning Andersen (ed.) Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins:225-248.
- Breivik, Leiv Egil & Ernst Håkon Jahr (eds.) (1989) *Language Change. Contributions to the Study of Its Causes. Trends in Linguistics. Studies and Monographs, vol. 43*, eds. Leiv Egil Breivik & Ernst Håkon Jahr, Berlin & New York: Mouton de Gruyter.
- Breivik, Leiv Egil & Ernst Håkon Jahr (1989) Introduction. I: Breivik & Jahr (eds.) (1989):1-4.
- Brink, Lars (2000a) Modsatte betydningsvarianter. *Mål & Mæle* 2000/3:14-20.
- Brink, Lars (2000b) Engelsk i dansk, udvikling, status, normering. *Sprogs status i Danmark i år 2011. Københavnerstudier i tosprogethed* 32 Anne

⁶ At give en fyldestgørende litteraturliste til dette indlæg er ikke muligt. Jeg har derfor holdt mig til kun at medtage fremstillinger jeg direkte henviser til i løbet af artiklen.

- Holmen & Jens Normann Jørgensen (eds.). København: Danmarks Pædagogiske Universitet:59-73.
- Hansen, Erik & Jørn Lund (1994) *Kulturens gesandter. Fremmedordene i dansk*. København: Munksgaard.
- Hansen, Erik (1998) Glæden ved grammatik. *Mål & Mæle* 1998/4. Genoptrykt i: *Glæden ved grammatik. Udvalgte artikler og afhandlinger* Henrik Galberg Jacobsen & Henrik Jørgensen (eds.). København: Hans Reitzel 2001:318-325.
- Jacobsen, Henrik Galberg (1973) Sprogrøgt i Danmark i 1930'erne og 1940'erne. *Dansk Sprognævns skrifter* 6, København: Gyldendals Boghandel, Nordisk Forlag.
- Jacobsen, Henrik Galberg (1994) Sprogændringer og sprogvurdering. Om nogle aktuelle engelskinspirerede ændringer i dansk og om vurderingen af dem. *Danske studier* 1994:5-28.
- Jahr, Ernst Håkon (1989) Language planning and language change. I: Breivik & Jahr (eds.) (1989):99-113.
- Jarvad, Pia (1995) *Nye ord – hvorfor og hvordan?* København: Gyldendal & Nordisk Forlag.
- Jensen, Eva Skafte (2001) Om subjektivitet som motivation for sproglig forandring. *Sproglige åbninger. E som Erik, H som 70. Festskrift til Erik Hansen, Pia Jarvad, Frans Gregersen, Lars Heltoft, Jørn Lund & Ole Tøgeby* (eds.). København: Hans Reitzel:194-204.
- Jensen, Eva Skafte (2002) Historisk lingvistik. *Nys* 31, København: Akademisk Forlag:7-32.
- Jensen, Eva Skafte (2009) *Adressere*: om betydningsvarianter og mulige nydannelser. *Nyt fra Sprognævnet* 2009/3:1-6.
- Joseph, Brian D. & Richard D. Janda (eds.) (2005) *The Handbook of Historical Linguistics*. Blackwell Publishing.
- Nielsen, Marita Akhøj (1999) Kønskifte på gammeldansk – om genus af *garth*. *Danske Studier* 1999:180-185.
- Pedersen, Karen Margrethe (1993) Letledsreglen og lighedsreglen. Novation, ekspansion og resistens. *Jyske Studier tilegnede Magda Nyberg og Bent Jul Nielsen* Karen Margrethe Pedersen & Inge Lise Pedersen (eds.), Institut for Dansk Dialektforsknings Publikationer. København: C. A. Reitzel:199-218.
- Ravnholt, Ole (2007) Let's face it: Engelsk er kommet for at blive. Nogle hints og fifs om pluralis-s'er – og lidt om andre 'fremmede' bøjningsformer. *Ved lejlighed. Festskrift til Niels Davidsen-Nielsen* Margrethe Heidemann Andersen, Jørgen Nørby Jensen, Marianne Rathje & Jørgen Schack (eds.) *Dansk Sprognævns skrifter* 39, København: Dansk Sprognævn:191-201.